

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV
TA‘LIM HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISHDA BLUM
TAKSANOMIYASIDAN FOYDALANISH**

Mirzayeva Nigora Shavkatjonovna
O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika
instituti pedagogika kafedrası assistenti
E-mail: n_mirzoyeva@gmail.ru,

Xamidova Diyora Jamshedovna
O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti 2-kurs magistrant
E-mail: xamidovadiyora410@gmail.ru

Annotatsiya

Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kommunikativ ta‘lim harakatlarini rivojlantirishda Blum taksanomiyasidan foydalanishning ahamiyati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar. Pedagogik texnologiyalar, metodlar, interfaol usullar, B.Blum, Blum taksanomiyasi, kommunikativ ta‘lim harakatlari, kommunikativ qobiliyatlar.

Аннотация

В статье рассматривается важность использования таксономии Блума в развитии коммуникативной учебной деятельности учащихся младших классов.

Ключевые слова: Педагогические технологии, методы, интерактивные методы, Б. Блум, таксономия Блума, коммуникативные учебные действия, коммуникативные способности.

Annotation:

The article discusses the importance of using Bloom's taxonomy in the development of communicative learning activities of primary school students.

Keywords: Pedagogical technologies, methods, interactive methods, B. Bloom, Bloom's taxonomy, communicative learning activities, communicative abilities.

Kirish

Ta'lim jarayonini yanada rivojlantirish maqsadida hozirgi kunga kelib turli xil interfaol metodlardan va ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanib kelinmoqda. Axborot texnologiyalarini rivojlantirish hamda ulardan foydalanishni kengaytirish maqsadida ““O‘zbekiston- 2030” strategiyasi to‘g‘risida”[1]gi va ““O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish” konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi”[2] prezident farmonlari qabul qilindi. Axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish maqsadida turli chora tadbirlar olib borilmoqda va ulardan ta'lim jarayonida qo‘llash ham yaxshi samara bermoqda. Xususan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining darsliklari har yili yangilanib, takomillashib bormoqda. Bu darsliklar uchun turli o‘quv qo‘llanmalar, multimediali vositalar ishlab chiqilmoqda.

Turli pedagogik texnologiyalar tizimi ishlab chiqildi va hozirgi kunga kelib ularning soni 50 dan oshdi desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Turli olimlar tomonidan pedagogik texnologiyalarni qo‘llashda zarur bo‘lgan interfaol usullar va metodlar yaratildi.

“B.Blum bo‘yicha ta'lim maqsadlari taksanomiyasi dunyoda eng ko‘p tarqalgandir. Bu test topshiriqlarini ishlab chiquvchi shaxsga o‘quv material elementini ta'lim maqsadlarining ma'lum kategoriyasi bilan taqqoslash imkonini beradi. Bunday hollarda B.Blum texnologiyasiga asosan umumiy maqsadlardan foydalanish mumkin. B.Blum taksanomiyasi o‘qituvchi uchun uchta kognitiv (bilishga oid), affektiv (hissiyotli- qadriyatli) va psixomotor (harakatga oid) sohalarda yordam beradi.

DTS, darsliklar, dasturlar, o‘quv- metodik qo‘llanmalar, ilmiy nazariy adabiyotlar, AKT yangiliklari, ilg‘or amaliy tajriba natijalari bilish uchun vositadir. Kognitiv maqsadlarga asosan dars jarayonida erishiladi.

Affektiv maqsadlar shaxsning ichki hissiy holati, rivojlanish darajasi bilan bog‘liq. Bu taksanomiya asosan tarbiya natijasini tashxislashda qo‘llaniladi.

Psixomotor soha o‘quv maqsadlari aniq namoyon bo‘ladigan xatti- harakatlar bilan xarakterlanadi. B.Blum taksanomiyasining tarkibiy qismlari: bilish, tushunish, qo‘llash, analiz, sintez, baholash kabilardan iborat.”[3;140]

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ ta'lim harakatlarini rivojlantirishda Blum taksanomiyasi kabi texnologiyalar muhim ahamiyatga ega. Blum taksanomiyasi ta'lim jarayonida bilim, tushuncha va ko'nikmalarni rivojlantirishning turli darajalarini tavsiflaydi. Bu taksanomiya o'quvchilarning o'zaro muloqot qilish ko'nikmalarini, shuningdek, ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish uchun Blum taksanomiyasining quyidagi darajalarini qo'llash mumkin:

1. Bilish (Remember)

Ta'rif: O'quvchilar asosiy kommunikativ atamalar va tushunchalarni eslab qolishlari kerak bo'ladi.

Faoliyat: Sinfda atamalar va ularning ma'nolarini eslab qolishga yordam beradigan o'yinlar va mashqlar o'tkazish.

2. Tushunish (Understand)

Ta'rif: O'quvchilar eshitgan yoki o'qigan ma'lumotlarining asosiy g'oyalari va mazmunini tushunishlari kerak.

Faoliyat: Hikoyalar yoki rasmlar orqali yangi so'zlarni o'rganish, keyin ularning ma'nolarini o'z so'zlari yordamida tavsiflash.

3. Qo'llash (Apply)

Ta'rif: O'quvchilar o'rganilgan bilim va ko'nikmalarni yangi vaziyatlarda qo'llay olishlari kerak.

Faoliyat: Rollarda o'ynash o'yinlari orqali kommunikativ vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish.

4. Tahlil qilish (Analyze)

Ta'rif: O'quvchilar muloqotda foydalaniladigan turli elementlarni (masalan, nutq uslublari, non-verbal kommunikatsiya) tahlil qilishlari kerak.

Faoliyat: Turli kommunikatsiya uslublarini farqlash va ularning samaradorligini muhokama qilish.

5. Sintez (Synthesis)

Ta'rif: O'quvchilar o'rganilgan bilimlarni yangi va ijodiy usullarda qo'llashlari kerak.

Faoliyat: Guruhlarga bo'linib, o'quvchilar o'zlarining qisqa hikoyalarini yaratishadi, bunda ular kommunikativ ko'nikmalarini namoyish etishlari mumkin

6. Baholash (Evaluate)

Ta'rif: O'quvchilar o'zaro muloqotning samaradorligini baholay olishlari kerak.

Faoliyat: O'zaro suhbatlar yoki taqdimotlardan keyin, o'quvchilar bir-birlarining ishlarini baholashlari va fikr almashishlari lozim.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ ta'lim harakatlarini Blum taksanomiyasi yordamida rivojlantirishni tushunish uchun quyidagi jadval yordam beradi. Unda har bir daraja uchun aniq faoliyatlar va ularning maqsadlari keltirilgan, bu esa o'qituvchilarga o'quvchilarning kommunikativ ta'lim harakatlarini samarali rivojlantirishga yordam beradi.

Blum Taksanomiyasi Darajasi	Maqsad	Faoliyatlar
Bilish (Remember)	Asosiy kommunikativ atamalar va tushunchalarni eslab qolish	"So'zlashuv daraxti"ni yaratish, atamalar va tushunchalar bilan tanishtirish
Tushunish (Understand)	Eshitgan yoki o'qigan ma'lumotlar mazmunini tushunish	Hikoyalarni qayta hikoya qilish, so'zlar yoki iboralarni sinfdoshlariga tushuntirish
Qo'llash (Apply)	O'rganilgan bilim va ko'nikmalarni yangi vaziyatlarda qo'llash	Rollarda o'ynash, kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qilish
Tahlil qilish (Analyze)	Muloqot elementlarini tahlil qilish	Muloqotda ishlatiladigan nutq uslublarini, mimikalarni va non-verbal signallarni farqlash uchun o'yinlar
Sintez (Synthesis)	Muloqot elementlaridan bir butunni hosil qilish	Guruh loyihalari, qisqa hikoyalar yoki sahnalashgan rolli o'yinlar yaratish
Baholash (Evaluate)	O'zaro muloqotning samaradorligini baholash	O'zaro suhbatlar yoki taqdimotlar orqali o'quvchilarning o'zaro baholashlari

Ushbu jadvaldagi har bir faoliyat, o'qituvchilarga o'quvchilarning kommunikativ ta'lim harakatlarini bosqichma-bosqich, tizimli va maqsadli tarzda rivojlantirishda yordam beradi. O'qituvchilar ushbu jadval asosida dars rejalarini tuzishda, turli

darajadagi ko'nikmalarni o'z ichiga olgan mashg'ulotlar tayyorlashda foydalanishlari mumkin. Bu yondashuv, o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishda, ularning o'zaro muloqot qilish qobiliyatlarini mustahkamlash va kommunikativ vaziyatlarda o'zlarini ishonchli his qilishlariga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Blum taksanomiyasi yordamida kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni strukturaga ega bo'ladi va o'qituvchilarga har bir o'quvchi darajasiga mos keladigan yondashuvlarni tanlashga yordam beradi. Bu usul, o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini kompleks rivojlantirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 9-sentabrdagi "O'zbekiston- 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158- sonli farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-6600413>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish" to'g'risidagi konsepsiyasi PF- 5847- sonli farmoni. <https://lex.uz/docs/-4545884>
3. Pedagogik texnologiyalar – ta'lim samaradorligi omili: monografiya / O.Musurmonova. - Toshkent : Yoshlar nashriyoti uyi, 2020. – 184 b.